

Mętrak, Ryszard Piotr

Wystawa "Józef Piłsudski - pierwszy Marszałek Polski" w Płocku

---

Notatki Płockie 40/1-162, 40-43

1995

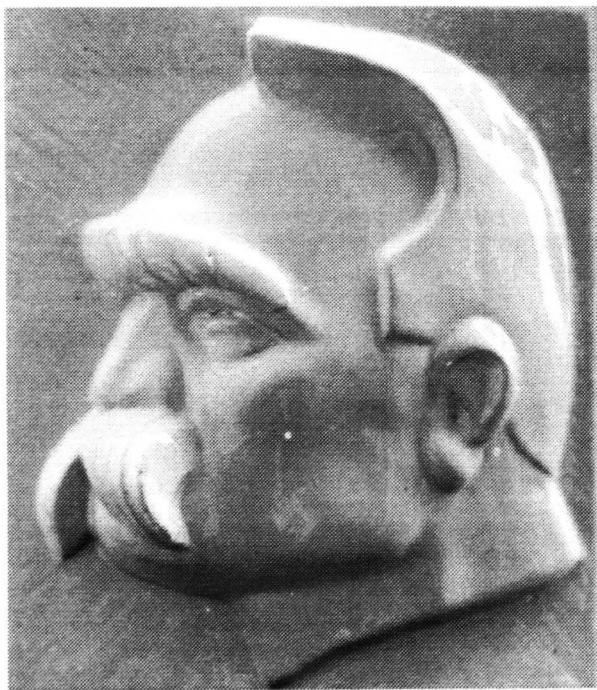
Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

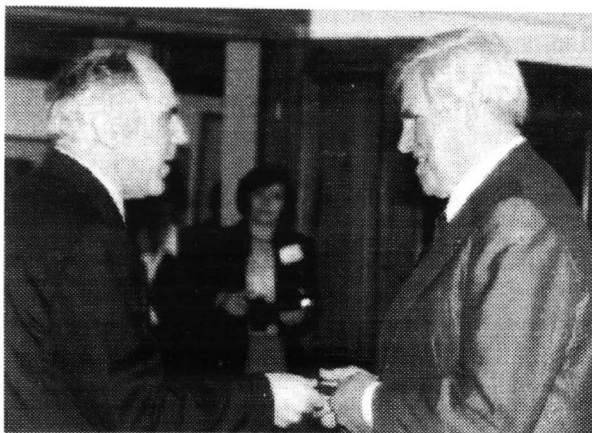
WYSTAWA "JÓZEF PIŁSUDSKI - PIERWSZY MARSZAŁEK POLSKI" W PŁOCKU

18 marca 1995r. w przeddzień imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz w 75. rocznicę bohaterskiej obrony miasta przed wojskami bolszewickimi w 1920 r. otworzono uroczyste w Muzeum Mazowieckim w Płocku wystawę piłsudczanów ze zbiorów Janusza Ciborowskiego. Po sukcesach w Warszawie, Suwałkach i Londynie jest to piąta wystawa zasłużonego warszawskiego kolekcjonera. Przewiduje się jej trwanie co najmniej do końca maja.

Płockie muzeum, słynne ze znakomitej kolekcji secesji oraz zbiorów związanych z historią regionu, po raz pierwszy w swych dziejach przedstawiło w tak bogaty sposób postać Józefa Piłsudskiego, będącego największą indywidualnością polityczną naszej najnowszej historii. Jednym z celów tej cennej inicjatywy jest przybliżenie osoby Marszałka młodemu pokoleniu oraz zachęcenie do pogłębiania wiedzy o niezwykle ważnym okresie naszych dziejów, w którym żył i działał. Wystawie patronuje Komitet Honorowy, którego przewodniczącą jest zasłużona weteranka POW i Szef WSK KG AK gen. Maria Wittekówna. W skład Komitetu wchodzi wiele znamienitych osobistości reprezentujących różne dziedziny nauki, kultury i polityki oraz kadrę dowódczą i kapelanów WP.

Plakieta wykonana jako kafel ceramiczny z białą polewą. Okres międzywojenny (sygnowana)

Dyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku Tadeusz Zaremba (z lewej) wręcza kolekcjonerowi Januszowi Ciborowskiemu pierwszy egzemplarz medalu wybitego z okazji wystawy

Komisarzem udanej pod wieloma względami wystawy jest Krystyna Mioduska, która z Grażyną Tryką jest również współautorką scenariusza. Dyrektor Muzeum Mazowieckiego Tadeusz Zaremba, współtwórca koncepcji wystawy, przygotował ponadto jej oprawę plastyczną, zaś w doborze eksponatów pomagał sam kolekcjoner. Wybrano trafny sposób prezentacji zbiorów, choć zrezygnowano w dużym stopniu zarówno z chronologicznego ich ułożenia, jak i z oddzielnego pokazywania monokolekcji, czyli przedmiotów o podobnym charakterze kolekcjonerskim. Mimo krótkiego czasu na przygotowanie wystawy, zdołano zorganizować uroczystość jej otwarcia uświetnioną muzyczno-wokalnymi występami młodzieży oraz wydać ilustrowany informator - katalog. Wybito także okolicznościowy numerowany medal z portretem Piłsudskiego (100 sztuk), którego pierwszy egzemplarz wręczono kolekcjonerowi.

Należy nadmienić, że płockie muzeum liczy ponadto na to, że wystawa przyczyni się do zainteresowania miejscowej społeczności inicjatywą budowy pomnika upamiętniającego pobyt Józefa Piłsudskiego w Płocku 10 kwietnia 1921r., kiedy to Naczelnik Państwa udekorował bohaterskie miasto Krzyżem Walecznych. Autor pomnika, artysta rzeźbiarz Stanisław Sikora, zdecydował się na przedstawienie sceny dekorowania przez Piłsudskiego jednego z obrońców miasta - kilkunastoletniego harcerza. Scena ta znana jest z zachowanej dokumentacji fotograficznej (zdjęcie z omawianej uroczystości pokazano na wystawie). Uproszczony model pomnika w skali 1:10 zaprezentowano na otwarciu wystawy. Warto dodać, że w dniu dekorowania miasta Piłsudskiemu wręczono Dyplom Honorowego Obywatela

Miasta Płocka, którego odręcznie wykonany (przez płockiego artystę malarza Czesława Idźkiewicza) oryginał znajduje się w zbiorach Janusza Ciborowskiego. Ekspozowany na wystawie wzbudza szczególne zainteresowanie licznych zwiedzających (kopię dokumentu przekazał kolekcjoner muzeum).

Na wystawie zaprezentowano dzieła sztuki (m. in. malarstwo, rysunek, karykaturę, grafikę, drzeworyt, rzeźbę, tkaninę artystyczną oraz medale i plakiety), wyroby artystyczne i rzemieślnicze, dokumenty drukowane i pisane (m. in. dyplomy, adresy hołdownicze, laurki, plakaty oraz nekrologi), oryginalne fotografie (również z odręcznymi dedykacjami Marszałka), pocztówki, druki ulotne i okolicznościowe, odznaki i odznaczenia oraz monety i znaczki pocztowe. Obejrzeć można ponadto różnego rodzaju przedmioty wykonywane w celu upamiętnienia postaci i czynów Józefa Piłsudskiego. Znaczna ilość eksponatów całej kolekcji to wyrazy hołdu i uznania od różnych organizacji, instytucji i osób prywatnych. Są one materialnym świadectwem niezwyklej legendy Marszałka, trudnej do oddzielenia od rzeczywistości. Tworzyła się ona od początku jego działalności, a rosła zarówno za jego życia, jak i po śmierci.

Zasadniczą część kolekcji tworzą przedmioty pochodzące z lat 1914-1939, co świadczy o wysokiej randze zbiorów. Uważny zwiedzający znajdzie tu zarówno dzieła wybitnych artystów (np. malarza Wojciecha Koszaka, rzeźbiarza Konstantego Laszczki, rysownika i karykaturzysty Zdzisława Czernańskiego, projektanta medali i plaket Józefa Aumillera i nestora polskiej fotografii Jana Bułhaka), jak i wyroby o charakterze pa-

Plakiet z brązu A. Robaka z 1928 r.

Figurka porcelanowa (FP Ćmielów) autorstwa A. Siemaszki. Okres międzywojenny

miątkowym wykonane przez anonimowych już dziś twórców. Warto zwrócić szczególną uwagę np. na unikatową w skali światowej kolekcję medalionów, medali i plaket ze znakomitymi portretami Piłsudskiego, mogącymi ozdobić każdą najpoważniejszą nawet ekspozycję poświęconą Marszałkowi. Należy zaznaczyć, że bardziej szczegółowe i specjalistyczne omówienie zbiorów Janusza Ciborowskiego przekracza ramy niniejszej publikacji, gdyż należałoby wyróżnić i wskazać wiele przedmiotów i dokumentów zasługujących na szczególną uwagę.

Popiersie Józefa Piłsudskiego ze stopu metali. Autor anonimowy. Okres międzywojenny

Mimo poświęceniu ekspozycji dość dużej powierzchni wystawienniczej przez Muzeum Mazowieckie, pokazano jedynie część (ok. 650 eksponatów) wszechstronnej i największej w kraju i na obczyźnie prywatnej kolekcji piłsudczanów, będącej własnością warszawskiego kolekcjonera. Wybitny zbieracz jest synem peowiaka i uczestnika wojny 1920 r. Z rodzinnego domu wyniósł emocjonalny stosunek do historii, a szczególnie do Marszałka Józefa Piłsudskiego. Jako rasowy kolekcjoner przez wiele lat zajmował się bezustannie i z godnym podziwu uporem zdobywaniem, zabezpieczaniem i katalogowaniem przedmiotów związanych w różny sposób z postacią Józefa Piłsudskiego. Pełna jego kolekcja (ponad 1500 ważniejszych eksponatów, nie licząc księgozbiorów i prasy) nie była nigdy pokazywana publicznie w całości, gdyż przekracza to praktycznie możliwości wystawiennicze. Do każdej z wystaw dokonywano wyboru nieco innych przedmiotów, ale głównie mogących zainteresować szerszego odbiorcę. Największa prezentacja zbiorów odbyła się dotychczas w Suwałkach, mieście rodzinnym kolekcjonera, gdzie spę-

dził przed wojną swoje chłopięce lata, a z którego pochodzi również Marszałkowa Aleksandra Piłsudska. Zorganizowana tam starannie wystawa trwała pół roku i była znaczącym wydarzeniem kulturalnym w regionie.

Na zakończenie należy stwierdzić, że obecna plocka wystawa jest dobrym przykładem kontaktów placówek muzealnych z prywatnymi kolekcjonerami. Dokonania wybitnych zbieraczy, zwłaszcza związanych tematycznie z Legionami 1914-1918 r., wojną polsko - bolszewicką 1920 r., czy też, jak w omawianym przypadku, z całym okresem działalności Józefa Piłsudskiego, trudno przecenić. Ograniczanie tej tematyki w okresie powojennym, również w dziedzinie muzealnictwa, spowodowało różnego rodzaju luki w zbiorach i archiwach państwowych. Międzywojenne zbiory uległy znacznemu rozproszeniu i częściowemu zniszczeniu. Warto tu ponadto nadmienić, że najcenniejsze eksponaty kolekcji przedwojennego Muzeum Piłsudskiego w Belwedercze wywiezione zostały w 1939 r. za granicę (część pozostałych znajduje się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie). Chociaż poważna część najwybitniejszych

Portret Józefa Piłsudskiego (tkanina jedwabna). Autor anonimowy. Okres międzywojenny

dzieł sztuki związanych z Józefem Piłsudskim znajduje się w warszawskich i krakowskich muzeach (np. obrazy i znakomite rzeźby), zaś osobiste przedmioty (np. depozyty córek Marszałka), mundury, odznaczenia i szable oraz najpoważniejsze dokumenty i listy przechowywane są głównie w Instytutach Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku i Londynie (podobnie krajowe i zagraniczne kolekcje fotografii), to poważne zbiory prywatne są również w dużej części bezcenne i niepowtarzalne. Znajdują się w nich bowiem unikaty o wysokiej wartości historycznej, artystycznej i kolekcjonerskiej, zaskakuja-

ce nawet wytrawnych znawców tematu.

Wracając zaś do kolekcji Janusza Ciborowskiego należy dodać, że znaczna jej część mogłaby się znaleźć w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze, którego odtworzenie staje się bardziej realne po przeniesieniu siedziby prezydenta RP do Pałacu Radziwiłłów. Warto więc na pewno obejrzeć płocką wystawę kolekcjonera, który jest niekwestionowanym "Pierwszym Marszałkiem" wśród prywatnych zbieraczy różnego rodzaju piłsudczanów.